

РЕЧ АУТОРА

Рад на овој књизи, иако тежак, за мене, као житеља и заљубљеника у Пожаревац, представљао је изузетно задовољство.

Књигом сигурно да нису обухваћени сви они који то заслужују. Међутим, ова књига је само покушај да се од заборава сачувају стари Пожаревац и његови житељи.

Прегледајући ову књигу можда ћете поставити питање - „Зашто нема овога или онога, зашто нема ове или оне зграде и улице у њој“? Одговор на то питање даће вам свака нова књига о старом Пожаревцу и његовим житељима.

Од првобитне идеје да се посветим овој књизи, до њене реализације, прошло је седам година - можда сасвим довољно да сазру мисли, сакупим и прегледам бројне фотографије. Остала је, међутим, до последњег часа, недоумица о томе дали да буде књига о Пожаревцу или само албум слика старог Пожаревца.

После свега, одлучио сам се за књигу о нашем старом Пожаревцу.

Извучене из породичних албума, фотографије старог Пожаревца и његових житеља посредством ове књиге, постале су приступачне свима, а Пожаревац, турска касаба почетком деветнаестог века и романтични тек европеизовани град почетком и средином двадесетог века, колико - толико отргнут од заборава, јер само писана реч траје и остаје иза нас, као траг генерацијама које долазе, односно по речима првог српског фотографа и кнез Михаиловог дворуправитеља Анастаса Јовановића „Само фотографија има моћ да исечак дана некад, тиковима обележен и на артију ушиснути од заборава одбрани, па тако памћење наше обнавља и прошекли живој стварнијим учини.“

Загледан у старе фотографије Пожаревца, питам се шта ли је то драгоценост у нечијој старости.

У ствари, старе су само фотографије, а не оно што се на њима види. А види се Пожаревац у пеленама.

И као што кинолози рачунају да је старост пса у односу на човека седам према један, тако ја рачунам да је старост људи у односу на градове десет према један.

Применом таквог рачуна на Пожаревац, који се рађао у време Првог српског устанка 1804. године, испада да му је данас наших двадесетак година, односно, што каже наш народ:

"У првом цветју младости, пред маџуром је. Лей, здрав и необуздан."

Како је све у животу пролазно, старе фотографије су само тренутни призори пролазног стања, раста и сазревања нашег Пожаревца, којим су се наши преци

дичили, бар онолико колико се и ми данас њиме поносимо и своје наде у њега и његов развој полажемо.

Ове старе фотографије, као неми сведоци, показују лепоту и привлачност колевке Пожаревца, смештене испод Сопотске греде (Чачалице), између Стига и Поморавља, између три реке Млаве, Дунава и Мораве, а ни на једној од њих.

Са брда Чачалице више Пожаревца пружа се предивна панорама, одакле се ка северо-западу види Смедерево, а када је чист хоризонт, Космај и Авала код Београда. На северној страни пружа се видик и до Дунава, где се исти беласа, а са јужне стране види се увек мутна река Морава. Ако погледате на исток, угледаћете таласаста Стиг са млавском долином, која пружа слику Богом дане питомости, док се у љубичастом етеру назире Хомолске планине. Још по страни поред Дунава, пут Ђердапске клисуре, подупрто остацима Виминацијума и римских тврђава, протекло је Млавом, Дунавом и Моравом много воде у Црно Море. Отишли су Римљани и Турци. Протутњале су варварске хорде.

Међутим, Бог је тако хтео, да се баш ту роди српски Пожаревац. Да прохода од Чачалице преко варошких реона, односно махала или мала, како их је народ у свакодневном животу називао, Горње мале, па онда Циганске (са некадашњом Турском махалом, доцније Шарампов малом, а сада Таковском улицом), Брдње мале, Бугарске, Бурјанске и најмлађе по постанку Влашке мале, као и Нове мале и Грчке мале која је обухватала само Југ Богданову улицу са 18 кућа и Чаршију у средишњем делу Пожаревца, преко данашње Улице Моше Пијаде, Табачке чаршије, Старог корзоа, Вашаришта, Трга ослобођења, Трга Радомира Вујовића, миц по миц, метар по метар, корак по корак, камен по камен, кућа по кућа, улица до улице, од трга до раскрснице.

Од Љубичевског пута до Сопота. Од "Крушке" до Вашаришта. Од Лучичког пута до Бурјанске школе. Од Старе цркве до Тулбе. Од Тулбе до Миљиних вода. Од Табане до Табачке чаршије. Од Табачке чаршије до Забеле и од Старог корзоа до Драговачког и Брежанског пута. Не можемо се нагледати Пожаревца као цветне баште у пролеће.

Тако је то. Листати странице ове књиге старих фотографија вољеног града и његових житеља не може се без сете, јер у развоју и животу нашег Пожаревца, није све ишло тако лако и увек радосно. И то за само пет - шест генерација. У наш лепо Пожаревац уграђено је хиљаде људских не баш увек веселих судбина. Било је много рушења и убијања. Много удовица. Много сирочади. Много прекинутих младости. Много несрећних љубави. Тешко је све и замислити од почетка до данас.

Читајући у књигама, сазнао сам да су у то време из моде излазили либаде, пунђе, копорани, чакшире и фесови, ћерпичи, хартије - пендерлије, дрвени засуни и тепелуци.

Било је то време кад су се у малој вароши у Пожаревцу, поред табака, абација ковача, кантарџија, јапунџија и рабација, почели незадрживо умножавати дошљаци: шлосери, клозери, клонфери, тракслери, шнајдери, шустери, Вајферт, Чечелски и њима слични фабриканти и банкари.

Нажалост Први и Други светски рат допринели су да многе куће и вредне грађевине више не постоје.

Много су нас убијали и рушили. Али ми смо се опет изнова рађали, да би смо наш порушени и вољени Пожаревац поново градили, надајући се бољој судбини наших потомака.

Нема више Табачке чаршије, нема хотела, нема више Железничке улице, нема Светогорске, нема Шарампова.

Нема више ни кафане "Последњи грош". Нема Мезулане, код данашњег парка, нема Пожаревачке пиваре, ни "Гркове кафане", ни „Поп-Милошеве“ кафане, ни "Касине", ни „Васиљкове“ кафане.

Нема више Турске чесме, нема више старог гробља, нема Беговог конака, нема конака кнегиње Љубице.

Нестала је кафана "Златни плуг". Нестале су Дрварска пијаца, Житарска пијаца, Пилићарска пијаца и Рибарска пијаца.

Нестали су фијакери.

Али дошли су аутобуси и такси. Дошли су хотел "Дунав" и кафићи. Дошли су Спортски центар и Стадион. Трг ослобођења је заменио Краљев трг. Дошла су насеља Морава, Ђура Јакшић, Бусије.

Нестале су баре у Пожаревцу, а никле нове зграде и улице.

Времена се мењају и још ће се мењати.

На сваког једног бившег имамо по сто садашњих нових. Како кућа тако и Пожаревац.

Овај град је одувек имао спремне и племените људе на корист и добробит и свог вољеног града и својих суграђана.

А наш вољени Пожаревац, некада друга престоница и други град устаничке Србије, губио је корак, на жалост, у овом нашем времену, када су далеко мања места израсла у праве градове. Губио је дах и ону дивну стваралачку и прогресивну климу, а заустави га у замаху и легу не материјално већ духовно и интелектуално сиромаштво његових челних људи који су више од шест деценија били опседнути собом и приграбљеном влашћу, заборављајући да су ту, не ради себе већ ради народа свога.

Зауставише га клима и време незнања када су муцавци држали говоре а неписмени потписивали писмене, када су сви они, умни и поштени, који нису били са њима, проглашавани неподобним и непријатељима, саслушавани, ислеђивани, прогањани и осуђивани, одвајани од своје историје, отрзани од својих светих, демистификовани су им митови, цепане им тапије, лишавани су духовног и материјалног наслеђа, ликова великана, поноса на величине, удаљавани од својих олтара и светиња, растрзано им је оно што је душа и биће народа, укидани су им светли датуми и светлост празника, ломљени им часни крстови, казнама жигосана сеча бадњака, браћене им крсне славе и били пипијунирани ако у потаји славе, саслушавани гости, прислушкиване веселачке песме, проказане им молитве и забрањивано им крштење и опело. Ако су се крстили како су се вековима крстили, морали су то чинити тајно. Изнад свега била је партијска свест, на којој се инсистирало: у школи, на радном месту, у каријери и у систему информисања. Млади људи су одвајањем од религије више одвајани и од спознаје главних етничких одлика сопственог народа и од његових главних историјских тежњи, па чак им били и супротстављани.

Ипак наш град је достојанствено одолевао свим тим злим временима, којима је пролазио, и неким људима који су у њему водили политику свршеног чина а све у стилу: ти мени ја теби.

Сада стиже неко ново време када рад и одговорност, честитост и способност постају једини препознатљиви квалитети, стижу неки нови људи, изнедрени и одгајани на нашој пожаревачкој калдрми са првим носталгичним сећањима на незаборавну Табачку чаршију, и на давно уснуле грубе старих пожаревачких фијакериста: "Куме, да провозамо мало!"

Ми се окрећемо будућности јер се од прошлости не живи али увек имајући на уму онај животни аксиом: „ко нема прошлости и будућности му је неизвесна“. И зато, с правом очекујемо, од нових челних људи, да ће поверене дужности и обавезе

извршавати на истинско задовољство нас, њихових суграђана, потврђујући једино исправно опредељење да се само са новим људима може да води права, нова политика града и грађана, да једино прави људи на правом месту могу донети, овом нашем драгом намученом граду, просперитет какав заслужују и он и његови житељи.

И, зато сматрам да је ово прилика да се окренемо себи, своме граду, да удружимо све умне снаге, све њене праве синове, да га вратимо на оне старе незаборавне стазе славе и непролазности, познатости и просперитета, да га учинимо пријатнијим и лепшим, срећнијим и милијим за живљење садашњих и будућих генерација и атрактивнијим и интересантнијим за путнике - намернике, да сврате у њега, да упознају његове вредне и поштене грађане, да њих и себе оплемењују тим вредностима.

У остварењу тих жеља и надања не тражимо од наших суграђана да дају више него што могу, али захтевамо од њих, свуда и на сваком месту, да ангажују све своје радне, интелектуалне и моралне способности како би наш град био већи и лепши, и милији и дражи сваком нашем суграђанину, јер истина је да тек много руку може оно што срце жели.

У овом тренутку тешко је наћи речи захвалности свим генерацијама нашег Пожаревца на достојном доприносу, свему оствареном, свим знаним и анонимним појединцима, органима, организацијама и другим субјектима који су уградили себе у ово што Пожаревац јесте и што ће бити.

Нека ова књига буде само један исечак из живота нашег Пожаревца, један споменик свему што је у њему било и носталгији, коју нити скривам нити бих то могао, за Пожаревцом којег више нема и каквог откривам у својој књизи.

А, и ви кад стигнете, показујте књигу коме год можете, по цену да носталгију ширите.